

‘નેસ્ટ લીવીંગ’: અમેરીકાનું વ્યક્તીસ્વાતંત્ર્ય – ભારતીય નજરે

–બીપીન શ્રોફ

દોઢેક વરસના અમેરીકાનીવાસ દરમીયાન પશ્ચીમી સમાજની બાળઉછેર પદ્ધતીને અંગત રીતે જોવા-સમજવાની તક મળી. એ વીશેનાં મારાં કેટલાંક નીરીક્ષણો અહીં મુકું છું.

સૌ પ્રથમ, જન્મથી જ દરેક બાળકને સ્વતંત્ર, અલગ રીતે, બધી સગવડો સહીત, મા-બાપના રુમથી નજીક; પણ અલાયદા રહેવાની ટેવ પાડવામાં આવે છે. ઉછરતાં બાળકની બધી જરૂરીયાતો તરફ પુરતું ધ્યાન આપીને; પણ તે સ્વતંત્ર રીતે-પોતાનો સમય મા-બાપથી અલગ રીતે પસાર કરે તેવું આયોજન કરવામાં આવે છે. ઉંમર પ્રમાણે તેને શ્રેણીબદ્ધ તકો અને વસ્તુઓની સગવડો પણ પુરી પાડવામાં આવે છે. ઉછરતા બાળકને મા-બાપ તરફથી મળતી સુચનાઓ પ્રમાણે પોતાના સ્વતંત્ર રહેઠાણ-રુમ પ્રત્યેનો આગવો માલીકી હક્ક મનમાં પેદા થાય છે. સાથે સાથે મા-બાપનો બેડરુમ તે ‘તેમનો’ છે એવું તે ક્રમશઃ શીખતો જાય છે તેમ જ અનુભવતો પણ જાય છે. આકસ્મીક રીતે કોઈ મહેમાન માટે પોતાના રુમમાં સગવડ કરવાની સ્થિતિ ઉભી થાય તો તે સ્પષ્ટ રીતે, કમને કે મજબૂરીથી સ્વીકારે છે. તેનો ઉડીને આંખે વળગે તેવો પ્રત્યાઘાત મહેમાન અને ઘરના સર્વને અનુભવાય છે. પોતાનાં ભાઈ કે બહેન સાથે પણ એકબીજાના સ્વતંત્રપણાનો કે અલાયદાપણાનો વ્યવહાર અને ભાવના કુદરતી સહજ વૃત્તિ બની ગઈ હોય તેવું તેમનાં વ્યક્તીત્વમાં દેખાઈ આવે છે. ***

‘ચાલો, મમ્મી તો જોબ પર છે. હું તેમના બેડરુમમાં થોડી વાર સુઈ જાઉં ?’

‘હા, જા ! એમાં શું ખોટું છે ?’

‘પણ દાદા, તમને ખબર છે એ બેડરુમ મમ્મી-ડેડીનો છે. હું ત્યાં સુવા નહીં જાઉં.’

‘અત્યારે તો મમ્મી-ડેડીનો રુમ ખાલી છે. એ લોકો કોઈ હમણાં આવવાનાં નથી. તારું મન હોય તો થોડી વાર ભલે સુઈ જા.’

‘દાદા. ઈટ ઈઝન્ટ ફેર ! ઈટ ઈઝ ઘેએર બેડરુમ.’ ***

મમ્મી મોડી રાતે જોબ પરથી આવે છે. બાળક પોતાના રુમમાં જાગતું હોય છે. નીચમ પ્રમાણે મમ્મી તેને ‘ગુડનાઈટ હગ’ (આલીંગન) કરવા આવે, ત્યારે બાળક મમ્મીને ફરીયાદના સુરમાં કહે છે, ‘આજે મારા બેડરુમમાં મારી સાથે એક ગેસ્ટ સુતા છે.’

‘બેટા, એ ગેસ્ટ નથી. આપણા બધાના વડીલ-અંકલ છે !’

‘તારા માટે એ અંકલ હશે. મારા માટે તો એ મીસ્ટર ગેસ્ટ જ છે, મમ્મી ! એ કેટલો સમય મારા રુમમાં રહેવાના છે ?’

મા-બેટાનો આ સંવાદ પેલા 'ગેસ્ટ' શું નહીં સાંભળતા હોય ? જો તે અમેરીકન ઉચ્ચારવાળું અંગ્રજી સમજતા હોય તો તેને આખી રાત આ સંવાદ સાંભળ્યા પછી કેવી મીઠી ઉંઘ આવી શકે ! ***

‘શોન, કોઈએ કોલબેલ વગાડ્યો છે. પ્લીઝ, જરા જોને, કોણ છે ?’

‘દાદા, એ તો સ્ટીવન છે. મેં એને કહી દીધું કે, મારો મોટો ભાઈ પોરસ ઘરમાં નથી. એટલે એ તો જતો રહ્યો.’

‘પણ સ્ટીવન તો તારી ઉંમરનો જ ને ? તું તો ઘરમાં હાલ એકલો જ છે ને ! સ્ટીવનને તારી સાથે રમવા તે બોલાવ્યો હોત તો ?’

‘પણ દાદા, સ્ટીવન મારા મોટા ભાઈ પોરસનો મીત્ર છે. તે મારો મીત્ર નથી. હું એને કેવી રીતે રમવા બોલાવી શકું ?’

અહીં જો સરખી ઉંમરનાં કે એક જ વર્ગમાં ભણતાં બાળકો મીત્ર તરીકે ન મળે તો નાની ઉંમરના બાળકે પોતાનો સમય એકલપંડે પસાર કરવો પડે. મા-બાપે એ પ્રમાણે બાળકના વ્યક્તિત્વને તૈયાર કરવું પડે છે.

શોન (ઈન્ડિયન), રીકાર્ડો (આફ્રિકન-અમેરીકન, મુળ ધાના દેશનો), બ્રાયન (સાઉથ કોરીયન), જેફરસન (કોલમ્બીયા-દક્ષીણ અમેરીકાનો)...આ બધા લગભગ સરખી ઉંમરના, આઠ-નવ વરસના મીત્રો છે. સાથે રમતી વખતે શોનને કમરમાં સખત વાગે છે. તેનાથી ઉભા રહેવાતું નથી. કુસ્તી-કરાટે કરતાં જેનાથી વાગ્યું એ છોકરા સહીત બધા મીત્રો શોનના ઘરમાં આવે છે. દાદા-દાદી ચીન્ટા કરે છે કે હવે શું થશે ? અમે શું કરીશું ? શોન ઘરના ડ્રોઈંગ-રુમમાં જાડી ગાદીવાળી કાર્પેટ પર સુતાં પહેલાં જેફરસનને કહે છે, ‘મારા ડીપફ્રીઝમાં ત્રણ આઈસ-પેંડ છે. બેનો રંગ બ્લુ અને એક વાઈટ છે. તે લઈને ધીમે રહીને હું સુચના આપું તેમ મારી કમર નીચે મુકી દે.’

શોનને આટલું વાગ્યું હોવા છતાં એનો હુકમ હતો, ‘દાદા, ડોન્ટ ટચ મી.’ અડધા કલાક સુધી શોન કમર નીચે આઈસબેગનાં ત્રડ પેંડ મુકીને કાર્પેટ પર સુઈ રહે છે. પછી તે કહે છે, ‘દાદા, આ’એમ ઓલરાઈટ ! થોડુંક પેઈન છે; પણ હું તો દાદરો ચડીને મારા મીત્રો સાથે મારા રુમમાં જાઉં છું. ત્યાં જઈને વીડીયો ગેમ રમીશ. તમે મને દાદરનાં પગથીયાં ચડવામાં મદદ ન કરશો અને ડેડી-મમ્મીને જોબ પર ફોન કરી ડીસ્ટર્બ ન કરશો. સાંજે હું જ વાત કરીશ. ઓકે દાદા !’

વચ્ચે એનો મોટો ભાઈ આવે છે ને કશું બન્યું જ ન હોય એમ જતો રહે છે. ***

‘દાદા, તમારે અમારી સ્કુલમાં આવવાનું છે. સ્કુલમાં વાર્ષિક દીન ઉજવવાનો છે. મારે એક ગીત ગાવાનું છે. દાદા, તમે એલ્વીસ પ્રેસ્લીને ઓળખો છો ? એ બહુ મોટો ગાયક હતો. તમે હમણાં કમ્પ્યુટર પાસેથી હટી જાઓ. મારે ગુગલ સર્ચમાં જઈને પ્રેસ્લીની વેબ સાઈટ પરથી તેનું ફેમસ ગીત ‘સ્ટક ઓન યુ’ શોધીને સાંભળવાનું છે, પછી ગોખવાનું છે અને સ્કુલના પ્રોગ્રામમાં ગાવાનું છે.’ ત્રણ મીનીટમાં ગીત મળી ગયું એટલે શોન તો એલ્વીસ પ્રેસ્લી જેવા મુડમાં ! ‘દાદા, તમે ગીત સાંભળો, હું બાથરુમમાં જઈને આવું.’ બાથરુમમાંથી એ નીકળ્યો ત્યારે તેની હેર સ્ટાઈલ એલ્વીસ પ્રેસ્લી જેવી હતી અને મારે માટે ‘હવે કમ્પ્યુટર પાસેથી હટો તો...’નો હુકમ !

‘દાદા, તમને રોજ ઈન્ડિયન કુડ કેમ ભાવે છે ? મારી ‘નાની’ અહીં આવી હતી ત્યારે નાનપણમાં તે મને દરરોજ ઈન્ડિયન કુડ ખવડાવતી હતી. પણ હું સ્કુલમાં જતો થયો અને મારા ડેડીએ મને સ્કુલમાં નાસ્તો મળે તેવી સગવડ કરી. ત્યારથી મને તો ચીકન નગેટ્સ, ફાઈડ ફીશ, ફાઈડ ચીકન, વેફલ, બેગલ, ડંકી ડો-નટ આ બધું જ ભાવે. દાદા, તમે પણ ટ્રાય કરો. આ ફાઈડ ચીકનમાં કાર્ટીલેજીસ છે; પણ ફ્રેટ નથી. તમારા જેવા ઓલ્ડ મેન માટે રેડ મીટ કે બીફ કરતાં તે સારું છે. એમાં ફ્રેટ – કોલેસ્ટરલ નથી. દાદા, તમે મારા ડેડી સાથે ચાઈનીઝ કુડ – હકા નુડલ્સ, સ્પ્રીંગ રોલ, ફાઈડ રાઈસ અને મેક્સીકન કુડ – બાઈલ બરીટો, ટાકો, ચીમીચાંગા, અને કસાડીશ ખાતા થઈ જાઓ. તમે ઈન્ડિયન કુડ ભુલી જશો. તમારે અમેરીકન બનવું હોય તો ઈન્ડિયન કુડ ફરગેટ કરવું પડશે.’ ***

‘પોરસ, તારા મીત્ર રોબર્ટની બહેન જુલી, તેની સાથે સ્કુલમાં ભણતા પીટર સાથે, આપણા સબડીવીઝન રહેઠાણ વીસ્તારમાં દરરોજ સાંજે ફરવા જાય છે. જુલી મેક્સીકન ગોરી અને પીટર આફ્રીકન અમેરીકન બ્લેક. એ બન્ને ફક્ત ચાલવા કે ફરવા જતાં નથી; ક્રીસીંગ-હગીંગ પણ કરે છે. તારો મીત્ર રોબર્ટ કે તેનાં પેરન્ટ્સ જુલીની આ વર્તણુક સામે વાંધો લેતાં નથી?’

એ સાંભળી પોરસ મને કહે, ‘દાદા, પીટર અને જુલી અઢાર વરસની ઉપરનાં છે. બન્ને ફ્રી છે. તેમને ડીસ્ટર્બ નહીં કરાય. આપણા પેલા સમ્બન્ધી છે ને અતુલદાદા, તેમનો મોટો દીકરો એલન ‘ટીન એજમાં ભણવા માટે ડોમ(હોસ્ટેલ)માં રહેતો હતો. ત્યાંથી બેન્કની લોન લઈને એ ડોક્ટર ઈન ફાર્મસી થયો અને તેની સાથે ભણતી એમી સાથે પરણી ગયો. બન્ને જણ જ્યોર્જીયા- અટલાન્ટાથી હજારેક માઈલ દુર ન્યુ જર્સી સ્ટેટમાં હાઉસ રાખીને રહે છે. એલનની જોબ ત્યાં છે. આપણે અતુલદાદાને મળીએ ત્યારે એ કહે છે: ‘મારો દીકરો

એલન ડોમમાં રહેવા ગયો પછી જાણે કે તે ઉડી જ ગયો ! પાછું વળીને પોતાના માળા ભણી એણે ક્યારેય જોયું જ નથી’

‘પોરસ, તું મોટો થઈને સૌથી પહેલાં તારી કઈ ઈચ્છા પુરી કરીશ ?’

‘સૌથી પહેલાં તો દાદા, મારે આ ઘર છોડી દેવું છે.(આઈ વોન્ટ ટુ લીવ ધીસ હાઉસ)’

‘કેમ ? આ તારું ઘર નથી ?’

‘નો, આ તો ડેડીનું ઘર છે ! દાદા, તમને અમેરીકાની લાઈફની બલકુલ ખબર નથી. પેલા એલનભાઈનો મોટોભાઈ એરીક, કેલીફોર્નીયા સ્ટેટના કોઈ શહેરમાં પ્લાસ્ટીક સર્જન છે. અતુલદાદા, જ્યોર્જીયામાં, એલન ન્યુ જર્સીમાં અને એરીકભાઈ લોસ એન્જલસમાં. અહીં તો બધા જ્યાં રહે ત્યાં જ સમ્બન્ધ કેળવે. મા-બાપ કે ભાઈ-બહેનોને યાદ પણ ન કરે. ઘણી વખત તો વર્ષો સુધી એકબીજાનો ફોનથી પણ સમ્પર્ક ન થાય. એકબીજાની બીજી પેઢીનાં બાળકોને ઓળખવાની તો વાત જ કેવી ! દાદા, તમે અતુલદાદાનું ઘર જોયું છે ? કેટલું મોટું છે ! કેટલા બધા બેડરુમ્સ, દરેક રુમમાં બાથરુમ અટેચ, ચાર ગાડીઓ, કેટલા બધા ફ્રિજ્ઝી સ્ટોરની માલીકી...’

‘પણ તારા અતુલદાદા ઘરડા થશે, રીટાયર થશે ત્યારે તેમના હાઉસની અને આસપાસના લોન-ગાર્ડનની દેખરેખ કોણ રાખશે ? ઘરના આટલા બધા રુમ્સની કેર કોણ લેશે ?’

‘તેમના બન્ને દીકરાઓએ નવો ‘નેસ્ટ’ બનાવીને તેમનું જીવન શરૂ કરી દીધું છે. હવે થોડા સમયમાં અતુલદાદા મોટા હાઉસની સંભાળ નહીં રાખી શકે તો એ પત્ની-પત્ની કોન્ડોમીનીયમ(ફક્ત એક રુમવાળા એપાર્ટમેન્ટ)માં રહેવા જતાં રહેશે. તમારી માફક અતુલદાદા એમના દીકરાઓને ત્યાં રહેવા નહીં જાય. અહીં એકબીજાના ‘નેસ્ટ’માં કોઈ રહેવા જતું નથી. દરેકને પોતાનો ‘નેસ્ટ’ હોય. દાદા, તમને ખબર છે ? આપણા સબડીવીઝનમાં પેલી માર્થા ઓલ્ડ લેડી છે. તેના હસ્બન્ડ ગુજરી ગયા છે. એ તેનાં ચીલ્ડ્રન કે ગ્રાન્ડ-ચીલ્ડ્રનને ત્યાં રહેવા જવાને બદલે તેની જ ઉંમરના ઓલ્ડ જેન્ટલમેન મીસ્ટર વીલીયમ્સ સાથે રહે છે. પણ માર્થા અને વીલીયમ્સનાં બન્નેનાં બેન્ક એકાઉન્ટ તો જુદાં જુદાં જ છે હોં !’ ***

પહેલાં હર્યોભર્યો અને પછી વીખરાતો-વીખાતો માળો ! આ જ નેસ્ટ લીવીંગ ?

-બીપીન શ્રોફ

‘વૈશ્વિક માનવતા’ માસીકના ઓગસ્ટ ૨૦૦૯ના અંકના પાન ૧૪-૧૫ ઉપરથી સાભાર..

મહેમદાવાદથી, 'ઉંઝાજોડણી'માં પ્રગટતા રેશનલ માસીક, 'વૈશ્વિક માનવવાદ'ના તેઓ તંત્રી છે.

સંપર્ક: 1-A Kalpna Society. Mehmabad - 387130

હાલનું સરનામું-

2130 - SKYLAR LEIGH-DR., BUFORD - GA - 30518 - USA Phone - 678-714-1337

e-mail: shroffbipin@gmail.com Blog: <http://bipinshroff.blogspot.com/>

<http://vivekpanthi.googlepages.com/home> વેબસાઇટ પરથી 'વૈશ્વિક માનવતા' અને 'વીવેકપંથી' જેવાં સામયીકો દર માસે નીચમીત વાંચવા મળી શકે છે.

'સન્ડે ઈ-મહેફીલ' - વર્ષ: પાંચમું - અંક: 175 - September 27, 2009

'ઉંઝાજોડણી'માં અને 'શ્રુતી' ફોન્ટમાં અક્ષરાંકન: ઉત્તમ ગજજર - uttamgajjar@hotmail.com

અને છેલ્લે...

જો કશું કહેવું જ હોય,

તો તે રોકડું કહી શકાય

અને જો તે કહેવાની ત્રેવડ ન હોય

તો મુંગા મરવું સારું !

-ફિલસુફ લુડવીગ વીટજેન્સ્ટીન

તા. 30 ઓગસ્ટ 2009ના 'દીવ્ય ભાસ્કર'ની રવીવારીય પુર્તી 'Sunday'માંની ડૉ. ગુણવંત શાહની 'વીચારોના વૃંદાવન' કટારમાંથી સાભાર ...

All Articles of all SUNDAY eMAHEFILs can easily be downloaded from our website:

<http://www.gujaratillexicon.com/index.php?action=downloadSeM>

Happy Announcement:

We are overwhelmed by the continued accolade and enthusiastic interest of our readers to Digital Bhagwadgomandal. Digital Bhagwadgomandal is now archived by none other than US Federal Congress Library. Digital Bhagwadgomandal is now available with full features on

www.digitalbhagwadgomandal.com

Happy Browsing!

Articles of 'OPINION' published from London by Vipool Kalyani, and 'MATRUBHASA' published from Melbourne - Australia by Pravin Vaghani can also be downloaded from our website.

Kindly send your suggestions to:

Ratilal Chandaria, e-mail: rpchandaria@comcraft.com